

Tornion kaupungin lausunto Lapin hyvinvointialueen palveluverkkoluonnoksesta 2026

Lapin hyvinvointialue on mittavien säästöpainneiden keskellä ja päättää palveluverkkouudistuksesta joulukuussa osana vuoden 2026 talousarviovalmistelua. Sairaalapalveluita esitetään keskitettäväksi Lapin keskussairaalaan ja säästöjä on haettu mm. esittämällä perusterveydenhuollon yksiköitä lakkautettavaksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiointialueita kasvatettavaksi peruspalvelujen asiointialueita vastaaviksi. Kuntakohtaisissa sotekeskuksissa voi laajan peruspalvelun sijasta palveluvalikoima olla rajattu tai toiminta voi olla osaviikkoista ja vain tarvittaessa erityistason osaamista voi olla tarjolla fyysisesti tai etäyhteydellä. Valmius ympärivuorokautiseen hoitoon on loppumassa kaikkiaan Lapin seitsemän paikkakunnan terveyskeskuksesta ja tavoitetilana vuoteen 2030 on, että vuodeosastot olisivat vain Ivalossa, Kittilässä, Sodankylässä, Rovaniemellä ja Kemissä. Tämä ei enää vastaa edes aiemmin esitettyä peruspalveluiden asiointialuetta.

Esitettyjä toimia perustellaan niistä kertyvillä säästöillä, mutta laskelmat on perusteltua saada nähtäville, jotta epäilykselle ei jää sijaa. Laskelmien valossa esitetyt toimenpiteet voisivat olla edes jotenkin perusteltavissa kokonaistarkastelun kannalta. Jos hyvinvointialue on ns. mahdottoman edessä, on katse suunnattava Valtiovarainministeriön ja Sosiaali- ja terveysministeriön suuntaan. Lapissa asukkaat maksavat veroja samassa suhteessa kuin muuallakin Suomessa.

Voimassa olevan rahoituslain mukaisesti arviointityöryhmän esittämät muutokset Lapin hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon järjestämiseen ja muuhun palveluverkkoon heikentävät Lapin hyvinvointialueen palveluja, pahentavat osaajavajetta ja romuttavat hyvinvointialueen rahoituspohjan. Arviointityöryhmän esitys, jossa Länsi-Pohjan keskussairaalan erikoistason palvelut lopetetaan ja sairaala muutetaan alueelliseksi perusterveydenhuollon toimipisteeksi, on tehty ilman vaikutusten arviointia hyvinvointialueen talouteen. Esityksen sisältämät kustannussäästöt eivät ota huomioon kustannuksia, jotka syntyvät toisaalle käyttötalouteen, erikoissairaanhoidon hakeutumiseen muille hyvinvointialueille, investointeihin tai kansanterveyteen saatikka aluetalouteen. Edellytämme, että Lapin hyvinvointialueen talouden sopeutustarpeeseen liittyvät vaikuttavuusarvioinnit toteutetaan ennen päätöksiä ja palveluverkkoa ei ajeta alas ilman niitä.

Tornion kaupunki pitää Lapin hyvinvointialueen palveluverkkoluonnosta 2026 monilta osin huolestuttavana ja vastustaa ehdotusta Tornion perusterveydenhuollon vuodeosaston lakkauttamisesta 1.1.2027 alkaen. Tornio on yksi Lapin suurimmista keskuksista, ja sen terveyskeskuksen osastohoito on olennainen osa alueen sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluita, jotka turvaavat väestön yhdenvertaisen hoitoon pääsyn ja potilasturvallisuuden. Tornion terveyskeskus toimii jo nyt Lounais-Lapin alueellisena hoidon solmukohtana, jonka säilyttäminen vähentää paineita erikoissairaanhoidon ja turvaa hoidon jatkuvuuden lähipalveluna. Osastohoidon säilyttäminen Torniossa tukee koko Lapin

hyvinvointialueen strategisia tavoitteita, kuten kustannusvaikuttavuutta, henkilöstön saatavuutta ja asukkaiden hyvinvointia.

Osastohoidon säilyttäminen Torniossa turvaa hoitotyön koulutuksen harjoittelupaikkoja ja mahdollistaa alueen osajapolkujen kehittymisen. Henkilöstön keskittäminen Kemiin pahentaisi rekrytointihaasteita ja heikentäisi hoidon saatavuutta koko Lounais-Lapin alueella.

Tornion kaupungin näkemyksen mukaan osastohoidon keskittäminen Kemiin vaarantaa erityisesti potilaiden henkeä ja terveyttä koskevan turvallisuuden. Etäisyydet ja rajallinen päivystysvalmius aiheuttavat viiveitä kiireellisen hoidon saannissa, erityisesti iäkkäiden, monisairaiden ja liikkumisrajoitteisten potilaiden kohdalla.

Perustuslain (731/1999) 19 §:n mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin, ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 8 § velvoittaa hyvinvointialueita järjestämään palvelut siten, että ne ovat asukkaiden saatavilla kohtuullisessa ajassa ja matkaetäisyydellä.

Tornion vuodeosaston lakkauttaminen johtaa siihen, että potilaiden siirtyminen hoitoon Kemissä sijaitsevalle osastolle edellyttäisi yli 30–60 kilometrin siirtymistä, mikä on potilasturvallisuuden kannalta kohtuutonta erityisesti kiireellisissä tai hauraissa tilanteissa. Tiedostamme, että palveluverkkoluonnoksen esityksen mukaisesti muualla Lapissa siirtymiset ovat huomattavasti pitempiä. Tornion suuri väestömäärä tarkoittaa väistämättä kuitenkin sitä, että on todennäköistä, että potilasturvallisuutta vaarantavia tilanteita ilmenee enemmän siellä missä väkimäärä on suuri, vaikka etäisyydet ovat muuhun Lappiin verrattuna lyhyemmät. Viittaamme sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 6 § ja 12 §, jotka edellyttävät palveluiden yhdenvertaista saavutettavuutta ja palvelujen järjestämistä paikalliset olosuhteet huomioiden.

Tornion ja Länsi-Lapin väestö on nopeasti ikääntyvää, ja hoitotarve kasvaa tulevana vuosina merkittävästi. Palveluverkkoluonnoksen mukainen osastopaikkojen vähennys ja useiden pth-osastojen lakkauttaminen (mm. Tornio, Ylitornio, Pello, Tervola) vähentävät hoitopaikkoja juuri silloin, kun tarve kasvaa.

Ikääntyneillä potilailla on usein monisairautta ja toimintakyvyn heikkenemistä, mikä tekee kotona tapahtuvasta hoidosta yksinään riittämättömän. Vuodeosasto tarjoaa turvallisen, moniammatillisen ja kuntouttavan ympäristön, jota ei voida korvata pelkästään kotihoidon tai kotisairaalan keinoin, vaikka niitä vahvistettaisiinkin. Myös STM:n laatimien hoitotyön suositusten mukaan lähipalveluperiaatteen mukainen vuodeosastohoito on erityisen tärkeää iäkkäiden palvelukokonaisuudessa.

Tornion osastohoidon säilyttämiselle on vahvat lainkohdilla tuetut perusteet:

- Perustuslaki (731/1999), 6 § ja 19 §: Yhdenvertaisuus ja oikeus välttämättömään huolenpitoon.

- Terveydenhuoltolaki (1326/2010), 8 §: Palvelujen saavutettavuus ja kohtuullinen etäisyys.
- Potilasturvallisuusasetus (341/2011), 3 §: Toiminnan tulee olla suunniteltu ja mitoitettu siten, ettei potilasturvallisuus vaarannu.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki (612/2021), 4 § ja 6 §: Hyvinvointialueen on turvattava palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja varmistettava palvelujen laatu.
- Pelastuslaki (379/2011), 27 §: Alueen on kyettävä varautumaan väestön terveyteen kohdistuviin vaaratilanteisiin – alueen suurteollisuus edellyttää paikallista sairaalavalmiutta.

Osastohoidon poistaminen Tornioista on ristiriidassa sekä potilasturvallisuusvelvoitteiden että lakisääteisten palvelujen järjestämisvaatimusten kanssa.

Tornio toimii lisäksi rajakaupunkina, jonka väestömäärä ja liikenne ovat huomattavia. Kaupungin sijainti Ruotsin rajalla tuo myös kaksikielisiä ja rajayhteistyöhön liittyviä hoitotarpeita, joita on vaikea toteuttaa keskitetysti Kemissä. Ensihoidon näkökulmasta siirtyminen Kemiin pidentäisi kuljetusaikoja ja sitoisi ambulanssikalustoa, mikä heikentää koko Lounais-Lapin alueen ensihoitovalmiutta. Myös rajaseudun poikkeustilanteissa tarvitaan oma paikallinen osastovalmius.

Lapin maantieteelliset olosuhteet ovat poikkeukselliset. Pitkät etäisyydet, heikko julkinen liikenne ja entisestään kuormittuva erikoissairaanhoidon kapasiteetti Rovaniemellä tekevät paikallisista vuodeosastoista välttämättömiä. Vuodeosastojen, kiirevastaanottojen ja päivystyksen keskittäminen heikentää palveluiden alueellista tasa-arvoa ja asettaa näiden leikkauksien kohteena olevat Lapin asukkaat eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin Lapin hyvinvointialueen asukkaisiin. Palveluverkkoluonnoksen ehdotukset ovat ajamassa rankalla kädellä kiirevastaanottoa ja päivystystoimintaa alas koko Lapissa.

Tornion kaupunki katsoo, että perusterveydenhuollon vuodeosaston lakkauttaminen Tornioista olisi vakava virhe niin potilasturvallisuuden, alueellisen tasa-arvon kuin palveluiden saavutettavuuden kannalta. Lainsäädännön velvoitteet ja alueelliset olosuhteet edellyttävät, että Lapin hyvinvointialue säilyttää Tornion vuodeosastohoidon osana Lounais-Lapin palvelukokonaisuutta.

Tornion kaupunki vaatii, että Lapin hyvinvointialue uudelleenarvioi palveluverkkoluonnoksen linjaukset ja etsii vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotka turvaavat lappilaisten potilaiden hoidon saatavuuden, turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden.

Tornion kaupunki katsoo, että Lapin hyvinvointialueen palveluverkkouudistuksen on perustuttava kokonaisvaltaiseen vaikutusarvointiin, jossa huomioidaan talous, turvallisuus ja saavutettavuus. Tornion osastohoidon säilyttäminen on välttämätöntä alueen asukkaiden perusoikeuksien turvaamiseksi. Tornio on valmis osallistumaan aktiivisesti palvelujen kehittämiseen yhdessä Lapin hyvinvointialueen kanssa.

Tornion kaupunki esittää, että sen sijaan, että Lapin hyvinvointialue karsii palveluverkkoa, se:

1. kehittää kotisairaaloiminnan ja osastohoidon integraatiota, jolloin resurssit tukevat toisiaan ilman, että potilasturvallisuus vaarantuu.
2. investointi Tornion terveyskeskuksen tilojen kehittämiseen siten, että osasto voisi toimia myös lyhytaikaishoidon ja kuntoutuksen keskuksena.

Näiden mallien avulla voidaan saavuttaa taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita ilman, että peruspalvelut ja potilasturva heikkenevät.